

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ НЕОЕКОНОМІКИ

В економічно розвинених країнах наука стала головною теоретичною основою матеріального виробництва (конкурентоспроможність інноваційної продукції значною мірою визначається її наукоємністю) і структурним фактором, а динамізм і рівень розвитку інноваційної сфери (науки, високих технологій, наукоємних видів діяльності та інноваційно - активних підприємств) відповідають за забезпечення інтенсивного економічного зростання при переході до «нової» економіки, заснованої на знаннях, (неоекономіки), за диференціацію між економічно розвиненими і країнами, що розвиваються; інновації у всіх сферах і видах діяльності є головними джерелом і вирішальним фактором такого зростання.

Особливе значення останнім часом надається фундаментальним дослідженням, спрямованим на отримання нових знань про закономірності розвитку економіки, суспільства і природи. Підвищуються вимоги до прикладних НДДКР за допомогою оцінки конкурентоспроможності отриманих на їх основі інновацій. При цьому зростає значення інтелектуальної власності, оформлення патентних прав на яку стимулює досягнення високих кінцевих результатів. В даний час інноваційним бізнесом охоплені всі економічно розвинені країни, а у світовій практиці досить добре відпрацьовані технології трансформації нових знань в інноваційну продукцію для реалізації на національних і світових ринках.

Перспективний розвиток світового ринку визначають 50-55 макротехнологій, за якими утримують першість всім найбільш економічно розвинених країн і на частку яких припадає 92 % світового обсягу наукоємної продукції. При цьому США контролюють 22 макротехнологій (частка в експорті наукоємної продукції - 36 %), ФРН - 8-10, Японія - 7 (частка в експорті - 30 %), Великобританія і Франція по 3-5.

Економіки розвинених країн, засновані на розробці та впровадженні критичних, базисних і високих технологій, забезпечують основний приріст душевого національного доходу (НД) саме за рахунок цього фактора (в США - до 90 %) [13].

В даний час всі економічно розвинені країни мають порівнянні ринкові механізми і законодавство, які, тим не менш, не гарантують технологічної переваги. Обсяги і кількість ВВП та інвестицій на душу населення, видовий склад, структура і диференціація інвестицій за видами діяльності, накопичені інвестиції (за певний період часу), форми інвестування та власності також не визначають ступінь багатства і розвиненості в соціально - економічному відношенні, конкурентні переваги і економічно безпечний стан держави. Це дозволяє забезпечити головним чином ефективність використання інвестицій і саме в інноваційній сфері, а також

інноваційну та інвестиційну активність як стратегічну основу економічного розвитку інноваційного типу на всіх рівнях.

Тому і в сучасних економічних системах рішення задач їх економічного розвитку нерозривно пов'язане з інвестиціями в інноваційну сферу, з формуванням необхідної і достатньої інвестиційної бази її економічної безпеки, що забезпечує стійке економічне зростання інноваційного типу.

Управління інноваційним розвитком має вирішальне значення для держави на всіх рівнях, тому для України, стратегічною метою якої є перехід на інноваційний тип розвитку до 2021 р., вкрай актуальною стає необхідність об'єктивного вивчення умов цього переходу.

Неоекономіка, що характеризується швидким моральним старінням традиційних технологій як неконкурентоспроможних і поширенням нових, що базуються на сучасному знанні, і переходом суб'єктів економіки на всіх рівнях на інноваційний тип розвитку, вимагає якісної зміни в підході до методології та практиці управління інноваційним розвитком за умови забезпечення економічної безпеки.

Це пов'язано з тим, що ефективне використання відомих принципів і законів управління інноваціями в неоекономіці обмежує або перешкоджає ряд глобальних аспектів, що характеризуються невизначеністю, непередбачуваністю, швидкими змінами, нелінійністю і т.п. Раніше з інноваціями пов'язували тільки лінійні цикли розвитку: фундаментальні, потім прикладні дослідження і подальше втілення результатів останніх в галузях економіки у вигляді нової продукції. В умовах глобального ринку така схема трансформувалася в «петлеву циклічну модель», коли нововведення може виникнути на будь-якому етапі циклу, наприклад на стадії маркетингу. Інновації перейшли на нелінійний цикл і характер розвитку. При цьому і перехід економіки держави на інноваційний тип розвитку обумовлює нелінійний і прискорений характер її зростання.

У цьому зв'язку вдосконалення і розвиток методологічних основ економічної безпеки стратегічного управління інноваційним розвитком стосовно інноваційної сфери набуває особливого значення та є актуальною науковою проблемою. Переаховані зміни вимагають нового підходу і в методології формування та взаємодії інноваційної та інвестиційної стратегій і політики держави, ставлять перед ними нові завдання. Ступінь і форми участі держави в тих або інших сферах інноваційно - інвестиційної діяльності визначаються її цілями у світовому економічному і геополітичному просторі. Так, в умовах переходу економіки на інноваційний тип розвитку суб'єкти економіки на макро - і мезорівнях змушені по - новому підходити до формування власних інноваційної та інвестиційної стратегій управління розвитком своєї інноваційно - інвестиційної діяльності, забезпечуючи при цьому необхідний рівень економічної безпеки. І тут державна підтримка інноваційної сфери як особливої ланки в суспільному виробництві є одним з головних факторів розвитку інноваційного типу. Структурні зрушення в економіці інноваційного типу припускають рух ресурсів, пов'язаний з інноваційними та інвестиційними процесами. Очевидний взаємозв'язок інноваційно - інвестиційної активності суб'єктів економіки з

економіки України на різних рівнях, аналіз тенденцій і перспектив розвитку України, її суб'єктів і організації ініціює формування системних теоретико - методологічних положень, що підвищують при їх використанні ефективність переходу України на інноваційний тип розвитку. З урахуванням наукової та практичної значущості особливої актуальності набуває дослідження, спрямоване на розвиток методології стратегічного управління національного інноваційного системою як науково - практичного напрямку в наступних основних аспектах:

- розвиток інструментарію стратегічного управління на основі використання капіталу знань і ризик - менеджменту для підвищення ймовірності - реалізації бажаної тенденції розвитку економіки, що забезпечує досягнення бажаної стратегічної мети, в системі можливих альтернативних траєкторій за умови забезпечення економічної безпеки;
- облік особливостей сучасного рівня розвитку економічної науки, принципів положень «нової» економіки та стратегії інноваційного розвитку української економіки;
- апробація основних методологічних положень стратегічного управління національним інноваційним комплексом.

Література:

1. Агцаева Н.Э. Анализ состояния и перспектив развития инновационного сектора экономики России: монография / Н.Э. Агцаева, С.В. Бойко, В.В. Гужов - М.: Троянт, 2006. - 432 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. / Д. Белл - М.: Асадеміа, 2004. - 788 с.
3. Воронин А.В. Теория и методология стратегического управления инвестиционно-строительным комплексом региона в условиях конкурентной среды: дис. ... д-ра экон. наук. - Санкт-Петербург: «Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет», 2008. - 36 с.
4. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.С. Кваснока. - К.: Фенікс. 2007. Т.1 Економіка знань - модернізаційний проєкт України К.: Фенікс. 2007. - 542 с.
5. Гець В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку: монографія / В.М. Гець - НАН України; Ін-т экон. та прогнозув. НАН України. - К.: ВПЦ «Експрес», 2009. - 864 с.
6. Гець В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Гець, В.П. Семиноженко. - Харків: Константа, 2006. - 272 с.
7. Егоршин А.П. Концепция управления инновационным развитием региона: монография / А.П. Егоршин, Г.И. Гумерова, Г. Филимонова - Н. Новгород: НИМБ, 2006. - 356 с.

опыт и российские перспективы: дис.... д-ра экон. наук. - М.: 2009. - 38 с.

9. Мильнер Б.З. Управление знаниями в инновационной экономике: учебник для вузов / Б.З. Мильнер - М.: Экономика, 2009. - 599 с.
10. Lundvall B.-A. National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / London: Pinter Publishers. - 1992.
11. Milford R.V. National Systems of Innovation with Reference to Construction in Developing Countries, CSIR Building and Construction Technology / Pretoria, South Africa. - 2002. - 6 p.
12. National Innovation Systems: a comparative analysis / ed. R.°R. Nelson. - New York and Oxford, Oxford University Press. — 1993. - 541 p.
13. Peters S., Macmillan P. National System of Innovation: Creating high - tech Industries / 2006. - 267 p.
14. Popper S.W., Wagner C.S. New Foundations for Growth: The U.S. Innovation System Today and Tomorrow / an Executive Summary. S&T Policy Institute. - 2001.

реалізації їх інвестиційного та інноваційного потенціалу, підвищення інноваційно-інвестиційної активності і підвищення ефективності інвестицій в інноваційну сферу. Конкурентоспроможність суб'єкта економіки на світовому рівні також обумовлена цими факторами.

У практичному плані необхідно підвищити ефективність взаємозалежного управління інноваційними та інвестиційними процесами до рівня, адекватного інноваційного типу розвитку, використовувати для цього знання і ризик як засоби підвищення ймовірності досягнення цієї стратегічної мети, при випереджальних і наростаючих темпах зростання інвестицій саме в інноваційну сферу та наукомісткі технології. Звідси особливої актуальності набуває необхідність аналізу сутності, економічної ролі та взаємозв'язку інновацій та інвестицій, інноваційних та інвестиційних процесів, знань, ризику, рівня економічної безпеки та управління в рамках інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єкта економіки при його переході на інноваційний тип розвитку, а також вироблення інноваційних організаційно-економічних механізмів (ОЕМ) підвищення ефективності цього взаємозв'язку.

За останні роки з різних аспектів стратегічного управління інноваційним розвитком господарських систем різного рівня, управління інноваційними програмами, включаючи оцінку їх ефективності, взаємодії інноваційного та інвестиційного процесів накопичилася досить значна бібліографія.

Проблемам організації інвестиційно-інноваційних процесів в економіці присвячено цілий ряд досліджень українських та зарубіжних учених, таких як О.І. Амопа, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал, П.Ю. Беленький, Д.П. Богиня, Л.М. Борц, Т. Брайан, Ф. Валента, В.М. Гець, В.І. Голіков, В.М. Гончаров, М.І. Долішній, Драчук Ю.З., М.М. Єрмошенко, М.З. Згуровський, Ф.Є. Іванов, Б.Є. Кваснюк, Г.В. Козаченко, Н.М. Краснокутська, О.Є. Кузьмін, І.І. Лукінов, О.М. Ляшенко, Б.А. Малцький, О.О. Любіч, В.І. Мунтіян, Л.І. Нейкова, Ц.Г. Огонь, О.О. Орлов, М. Портер, М.І. Прокопенко, А.І. Пушкар, О.С. Редькін, Б. Твіст, В.О. Точилін, Р. Фатхутдінов, Л.І. Федулова, Ф.Х. Едоурі, Б.І. Холод, Д.М. Черваньов, О.Ю. Чубукова, М.Г. Чумаченко, І.Б. Швель, Г.К. Яловий та інші.

Аналіз наукових праць показав, що в роботах зарубіжних вчених [1, 2, 3, 7, 8] та вітчизняних [4, 5, 6] - розроблені теоретичні та методичні підходи до переходу економіки, на принципи сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації економічних зв'язків.

Водночас більша частина робіт носить переважно загальнотеоретичний характер або присвячена окремим аспектам проблеми. Питання ефективного вирішення завдання переходу економіки України на інноваційний тип розвитку та створення відповідного ОЕМа (організаційно-економічного механізму) залишаються недостатньо вивченими, що вимагає розвитку досліджень у даному напрямку.

До теперішнього часу в теорії та практиці не сформований єдиний підхід до управління розвитком окремих країн і територій в неоекономіці. Основою створення інноваційної економіки довгий час було запозичення зарубіжного досвіду у вигляді

використання діючих економічних механізмів та інститутів, часто не відповідних українським реаліям і, отже, таких, які не забезпечують необхідні основи. Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених вирішенню проблемам розвитку інноваційної сфери економічної системи на макро- і мезорівні, вони спрямовані на вивчення її окремих елементів (інноваційного потенціалу, фінансування інноваційної діяльності, формування інституційного середовища), дослідження економічних умов, а також формування конкретних методів і технологій взаємодії суб'єктів - учасників інноваційної сфери, і не дають системного уявлення про управління інноваційним розвитком країни та її галузей. Хоча формування інноваційної економіки було визначено пріоритетним Урядом України, проте до теперішнього часу її формування не носить комплексний характер, реалізований на основі стратегічного управління за умови забезпечення економічної безпеки, і виражається головним чином у створенні окремих елементів інноваційної інфраструктури (технопаркових структур, венчурних фондів та ін.), які діють в умовах досить низького рівня інституційного режиму та економічних (насамперед інноваційно-інвестиційних) механізмів і ступеня їх взаємодії. Незважаючи на значну кількість наукових праць, що розглядають проблему підвищення ефективності взаємозв'язку та активізації інноваційних та інвестиційних процесів, вона є не до кінця вивченою. Як правило, при розгляді інноваційно-інвестиційної взаємодії не враховується вплив на них процесів глобалізації світової економіки. Не розкрита проблематика, пов'язана з роллю держави в переорієнтації інвестиційних ресурсів на розвиток інноваційної сфери, її організації та підвищенні ефективності взаємозалежного функціонування інноваційного та інвестиційного процесів до рівня, необхідного для переходу на інноваційний тип розвитку за умов забезпечення економічної безпеки. Проблема інноваційного розвитку України, її регіонів та галузей полягає в недостатній розробленості ефективних механізмів стратегічного управління, комплексного врахування особливостей інвестування в інноваційну сферу, у створення та комерціалізацію інновацій забезпечення їх економічної безпеки. Зарубіжні автори не враховують специфічних умов України, що накладає певні обмеження на пряме запозичення в розробці пропонуєваних ними методологічних підходів до стратегічного управління. Однак порівняно мало в Україні і за кордоном робіт, присвячених методологічним основам стратегічного управління інноваційними програмами, відсутні єдині підходи до дослідження всіх аспектів стратегічного управління ними на різних рівнях, недосконалі методологія такого управління та практика реалізації, що зрештою перешкоджає підвищенню його ефективності, мається чимало проблем для ефективного впровадження стратегічного управління інноваційними проектами та програмами за умови забезпечення економічної безпеки.

Аналіз існуючих напрямків у методології управління інноваційними програмами дозволяє зробити висновок про те, що вони не враховують впливу зовнішнього середовища, що найбільш концентровано виражається в глобалізації (конкуренції інновацій, ризиків, інноваційно-інвестиційних процесів і т.д.), при переході суб'єктів економіки на інноваційний шлях розвитку. На сьогоднішній день

економіки України на різних рівнях, аналіз тенденцій і перспектив розвитку України, її суб'єктів і організацій ініціює формування системних теоретико-методологічних положень, що підвищують при їх використанні ефективність переходу України на інноваційний тип розвитку. З урахуванням наукової та практичної значущості особливої актуальності набуває дослідження, спрямоване на розвиток методології стратегічного управління національно інноваційною системою як науково-практичного напрямку в наступних основних аспектах:

- розвиток інструментарію стратегічного управління на основі використання капіталу знань і ризик-менеджменту для підвищення ймовірності реалізації бажаної тенденції розвитку економіки, що забезпечує досягнення бажаної стратегічної мети, в системі можливих альтернативних траєкторій за умови забезпечення економічної безпеки;
- облік особливостей сучасного рівня розвитку економічної науки, принципів положень «нової» економіки та стратегії інноваційного розвитку української економіки;
- апробація основних методологічних положень стратегічного управління національним інноваційним комплексом.

Література:

1. Агкацева Н.Э. Анализ состояния и перспектив развития инновационного сектора экономики России: монография / Н.Э. Агкацева, С.В. Бойко, В.В. Гужов - М.: Троянт, 2006. - 432 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. / Д. Белл - М.: Асадеміа, 2004. - 788 с.
3. Воронин А.В. Теория и методология стратегического управления инвестиционно-строительным комплексом региона в условиях конкурентной среды: Дис. ... д-ра экон. наук. - Санкт-Петербург: «Санкт-Петербургский государственный инженерно-экономический университет», 2008. - 36 с.
4. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.С. Кваснюка. - К.: Фенікс. 2007. Т.1 Економіка знань - модернізаційний проєкт України К.: Фенікс. 2007. - 542 с.
5. Гесь В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку: монографія / В.М. Гесь - НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. - К.: ВПЦ «Експрес», 2009. - 864 с.
6. Гесь В.М. Інноваційні перспективи України / В.М. Гесь, В.П. Семиноженко. - Харків: Константа, 2006. - 272 с.
7. Егоршин А.П. Концепция управления инновационным развитием региона: монография / А.П. Егоршин, Г.И. Гумерова, Г. Филлимонова - Н. Новгород: НИМБ, 2006. - 356 с.

8. Зверев А.В. Формирование национальной инновационной системы: мировой опыт и российские перспективы: дис.... д-ра экон. наук. - М.: 2009. - 38 с.

9. Мильнер Б.З. Управление знаниями в инновационной экономике: учебник для вузов / Б.З. Мильнер - М.: Экономика, 2009. - 599 с.

10. Lundvall B.-A. National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning / London: Pinter Publishers. - 1992.

11. Milford R.V. National Systems of Innovation with Reference to Construction in Developing Countries, CSIR Building and Construction Technology / Pretoria, South Africa. - 2002. - 6 p.

12. National Innovation Systems: a comparative analysis / ed. R. R. Nelson. - New York and Oxford, Oxford University Press. — 1993. - 541 p.

13. Peters S., Macmillan P. National System of Innovation: Creating high - tech Industries / 2006. - 267 p.

14. Popper S.W., Wagner C.S. New Foundations for Growth: The U.S. Innovation System Today and Tomorrow / an Executive Summary. S&T Policy Institute. - 2001.